

SP iz leta 1950 ponavlja pravilo Breznik-Ramovševega Pravopisa iz 1934.

Iz navedenih podatkov se dá sklepati, da je pravilo o izreki skupine lj določil Fr. Ramovš. Njegova avtoriteta je potegnila za seboj sodelavce pri SP iz leta 1950, zatem pa še avtorje najnovejše slovenske slovnice iz 1956.

Izreka skupin lj in nj, kot jo določa SP in najnovejša slovnica, je koncesija ne morda ljudski izreki, temveč izreki, nastali pod vplivom črkopisa, ki za palatalni l' in n nima posebne črke. Ta izreka je utemeljena le, ako upoštevamo med izobraženci udomačeno, čeprav nenaravno in neljudsko izreko po pisani črki. Fr. Bezljaj je v »Orisu slovenskega knjižnega izgovora« ugotovil, da palatalnega l ni poznala v svojem izgovoru nobena poskusna oseba, da je l v skupini lj le rahlo palataliziran, tako da je izreko treba opredeliti kot l + j.

Približno tako usodo je doživljal prvotni palatalni n. Ta je sicer ohranjen v posameznih narečjih, drugod pa nadomeščen z drugačnimi glasovi, ni pa se razcepil v n + j, kot terjajo za izgovor današnja pravorečna pravila.

Iz vsega navedenega je razumljivo, da je izreka l + j in n + j ne le zame, temveč še za marsikoga nenaravna. Pred seboj imam dopise, ki tako izreko grajajo. V enem izmed njih berem tole: »Vselej me zabole ušesa, kadar slišim po radiu tisto zoprno izreko Ljubljana, ljubezen z razločnim l in j.«

Pisava je torej zakrivila, da so začeli šolani ljudje izrekati vsak glas v teh skupinah posebej. To pisavo je zahteval Kopitar v svoji slovnici. Prej so palatalnost različno zaznamovali oziroma pisali za palatalna l' in n kar l in n; to je bilo najpogosteje odvisno od piščevega domačega narečja.

Ker se pravopisna in pravorečna pravila ne morejo in ne smejo prepogosto spreminjati, se mi zdi velika škoda, da se je z novejšimi tako avtoritativnimi priročniki, kakor sta Slovenski pravopis in najnovejša slovenska slovnica, uzakonila izreka l + j in n + j. Ker je ta izreka nenaravna in ni niti narečna, bi vsaj v pogovornem jeziku ne smela biti dovoljena.

Ivan Tominec

ZRAVEN, POLEG, RAZEN, MIMO

Te štiri drobne besede se piscem rade zatikajo, dasi so preproste in lahko razumljive; vsaka pa ima svoj stalni pomen in ga ne spreminja v zvezi z drugimi.

Zraven pomeni, da je kdo ali kaj prav tesno blizu koga ali česa. Na primer: Hiša je zraven potoka, blizu hiše pa je hlev. Ni vtil v posodo, šlo je zraven nje. Zdravi so in zraven močno prešerni.

Poleg ima popolnoma isti pomen, da smemo oba izraza zamenjavati.

Razen pomeni — če je predlog — da gre k nečemu še nekaj posebej ali navrh. Na primer: Dal mu je razen denarja še dobrih nasvetov. *Razen* izraža razdeljenost, *zraven*, *poleg* pa skupnost.

Mimo danes ne more več izražati tega, kar pomenita besedi *zraven* in *poleg*, ker je samo še izraz za gibanje (dinamiko). Besede ne smemo kar na slepo zamenjavati z izrazom *razen* ali jo uporabljati za izražanje komparativa. Zdi se mi, da je izrek »vsi so bili tam, mimo njega« danes že čisto nemogoč. Kaj šele, če ne bi bilo vejice v stavku! Tudi »njegova hiša je lepša mimo naše« je slaba primerjava. Če je Dalmatin (po Pleteršniku) zapisal primero »on ni tacega trpljenja mimo družih zaslužil«, je to za današnje ljudi sila.

Nedavno smo brali, da je neki rekorder prenočeval v ameriškem hotelu *poleg* neke filmske zvezde. Izkazalo pa se je, da je to grdo natolcevanje...

Če bomo tako mešali, bo lovska latinščina kmalu otročje lahka: *Mimo* zajca sem ustrelil pet kozlov...

Vinko Gaberski

RAČKI ALI RAŠKI?

»Krajevni činitelji« v Račah so se sprli, ali je pravilen pridevnik rački ali raški. »Slovniško« ali »jezikovno« je to razložil poznavalec po pravilu: »V pridevniških izpeljankah se obrazilo -ski uveljavlja v obliki pridevnika na -ski ali pa na -ški.«

A tu se uveljavlja zahteva po ohranitvi bistvenih glasov samostalnikove oblike (rački nasproti raški je Račanom — sami si pravijo Račanci — bolj določno, saj »slišijo« v besedi ime svoje vasi Rače). Ker tudi ljudstvo govori tako (torej rački: Račka »goša«, račka postaja, račka občina), bo toponimični slovar slovenskega jezika to bržčas dovolil.